ҚАЗАҚТЫҢ ДӘСТҮРЛІ МУЗЫКАСЫ – ЖАҺАНДЫҚ ДӘУІРДЕГІ БІЛІМДІ ҰРПАҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ КЕПІЛІ

Қазтуғанова Айнұр Жасанбергеновна

өнертану кандидаты, доцент

ҚР Ұлттық Ғылым академиясы М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты Музыкатану бөлімінің меңгерушісі,

Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясының аға оқытушысы

КОНСТИТУЦИЯСЫ

«Ұлттық салт-дәстүрлеріміз, тіліміз бен музыкамыз, әдебиетіміз, жоралғыларымыз, бір сөзбен айтқанда ұлттық рухымыз бойымызда мәңгі қалуға тиіс».

«Наши национальные традиции и обычаи, язык и музыка, литература и свадебные обряды, – одним словом, национальный дух, должны вечно оставаться с нами».

"Our national traditions and customs, language and music, literature and wedding ceremonies, in a word, the national spirit, should remain with us forever."

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ КӨНЕ САРЫНДАРЫ
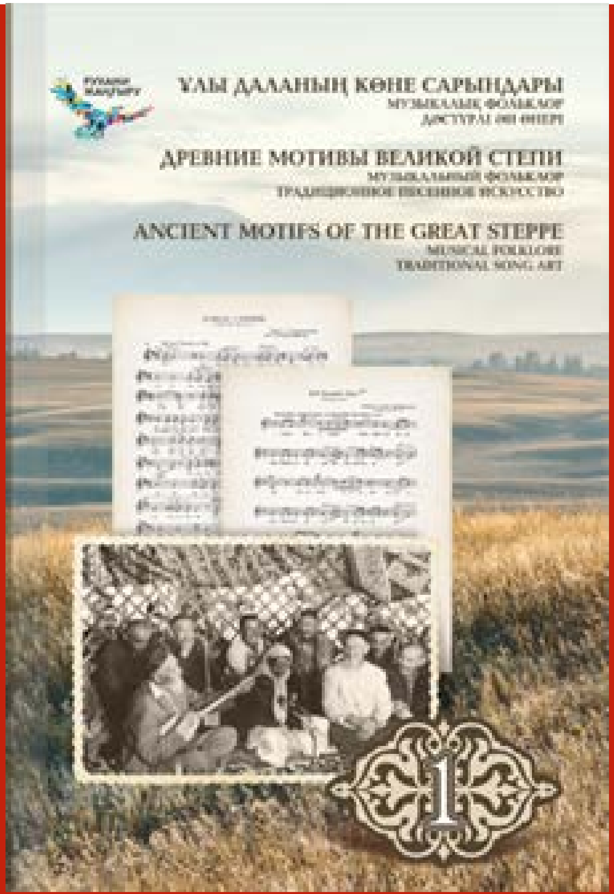
Т.1: Музыкалық фольклор. Дәстүрлі ән өнері. – Алматы: «Brand Book», 2020. – 752 б.

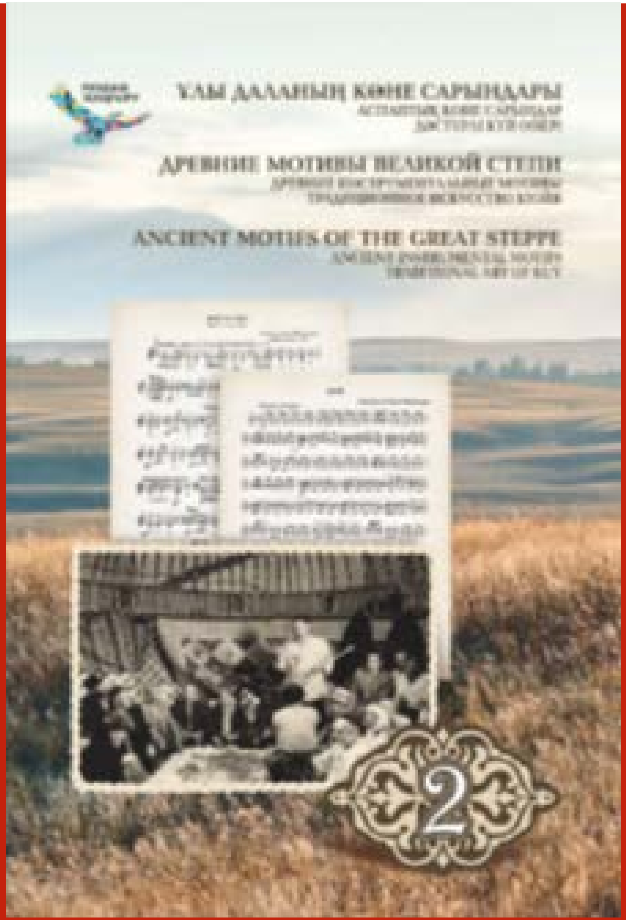

Т. 2: Аспаптық көне сарындар. Дәстүрлі күй өнері – Алматы: «Brand Book», 2020. – 1184 б.

ғылым

- ғылыми-ізденушілік
- ғылыми-ағартушылық

білім

- орта және жоғары оқу орындарының студенттері мен профессорлық құрамы
- мектеп оқушылары мен оқытушылары

қоғам

- дәстүр мен халықтық музыкалық мұраларға қызығушылық танытатын көпшілік қауым
- адамның өмір сүру салты

HTTP://AUEZOVINSTITUTE.KZ/RU/THEHIRDS

Не защищено | auezovinstitute.kz/ru/books/60

Институт | Научные проекты | Издания и публикации | Мероприятия | Интеграция образования и науки | Научный журнал «Keruen» | НКЦ «Дом-музей М.О. Ауэзова» | Уполномоченный по этике

Древние мотивы великой степи. I-том.

Автор: КН МОН РК

Читать книгу

Древние мотивы великой степи. I-том.

Коментарии

Аудио

001. Айдаһар жыландардың арбауы - Бекберген Әубәкіров — Музыкалық фольклор
2 002. Бақсы сарыны - Асылхан Наурызханұлы — Музыкалық фольклор
3 003. Бақсы сарыны - Бекберген Әубәкіров — Музыкалық фольклор
4 004. Дүрсілдеген шұбар ат - Бекберген Әубәкіров — Музыкалық фольклор

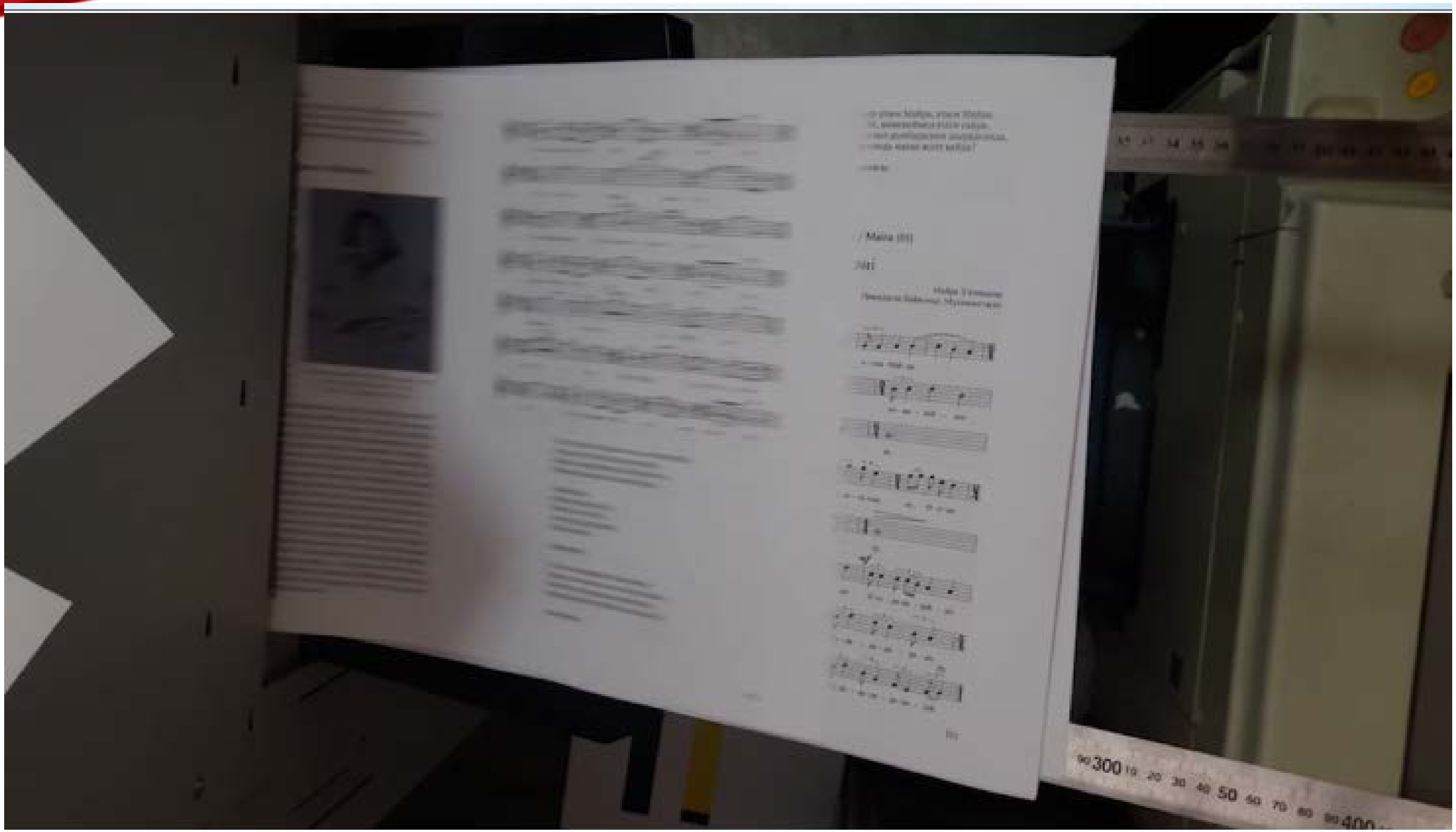

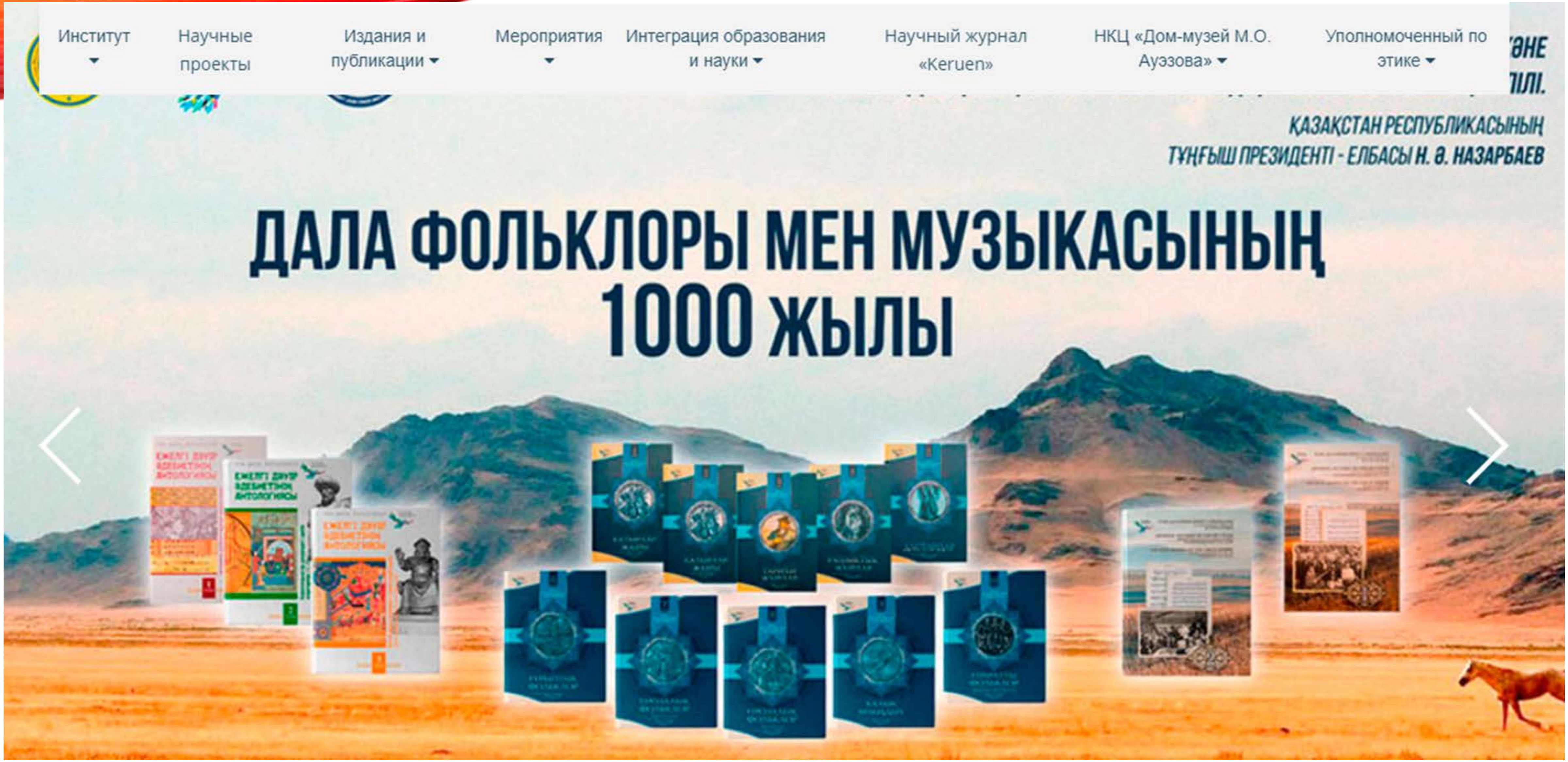
Институт
Научные проекты
Издания и публикации
Мероприятия
Интеграция образования и науки
Научный журнал «Keruen»
НКЦ «Дом-музей М.О. Ауэзова»
Уполномоченный по этике
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ТҰҢҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ - ЕЛБАСЫ Н. Ә. НАЗАРБАЕВ
ДАЛА ФОЛЬКЛОРЫ МЕН МУЗЫКАСЫНЫҢ
1000 ЖЫЛЫ

ҚАЗАҚТЫҢ ДӘСТҮРЛІ МУЗЫКАСЫ

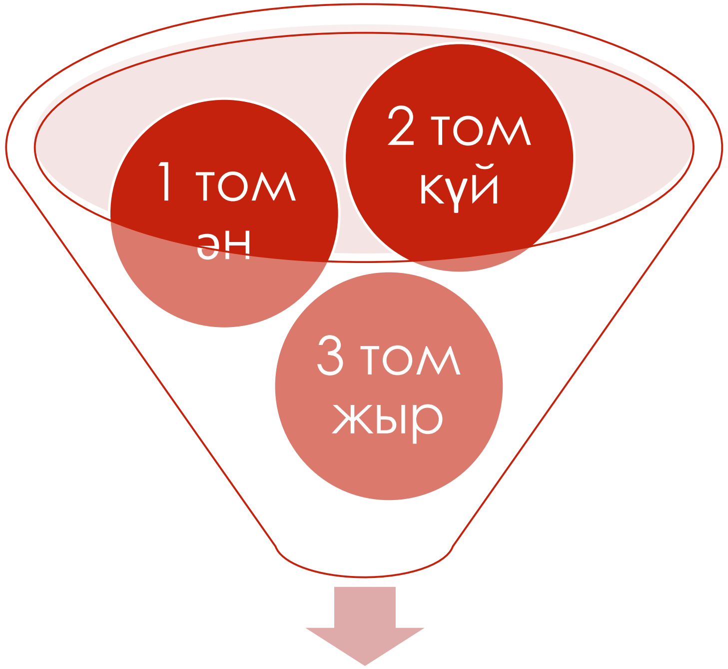

Үш томдық антологияның жоспары

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ғылым комитетінің тапсырысы бойынша шығарылды

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының
Ғылыми кеңесі ұсынған

Томның редакция алқасы:
Матыжанов К.І. *(төраға)*,
Қирабаев С.С. Қасқабасов С.А., Күзембай С.Ә.,
Әлбеков Т.К., Ананьева С.В., Қазтуғанова А.Ж., Қалиева А.Қ., Сұлтан Е.

Пікір жазғандар:
өнертану докторы, профессор Гафурбеков Т.Б. *(Өзбекстан)*
өнертану докторы, профессор Дюшалиев К.Ш. *(Қырғызстан)*
филология ғылымдарының докторы, профессор Қоңыратбай Т.Ә. *(Қазақстан)*

Томды баспаға дайындағандар:
Қазтуғанова А.Ж. (жоба жетекшісі және жауапты редактор),
Күзембай С.Ә., Омарова А.Қ., Сұлтан Е. *(редакторлар)*,
Нұрбаева Д.А., Әбуғазы М.Қ., Ақмолдаев С.Д. *(музыкалық редакторлар)*,
Бұлтбаева А.З., Касимова З.М., Сұлтанова А.Е.,
Акимжанов Б.Н., Жаманбалинов Е.Е. *(құрастырушылар)*
Омаров А.Ә., Барнет Т.Л., Аппакова Г.Ш. *(аудармашылар)*

Ұ 46 **Ұлы даланың көне сарындары:** Антология. Үш томдық. – Т. 2: Аспаптық көне сарындар. Дәстүрлі күй өнері / Жауапты редактор Қазтуғанова А.Ж. – Алматы: «Brand Book», 2020. – 1184 бет.

ISBN 978-601-08-0111-0

Т. 2: Аспаптық көне сарындар. Дәстүрлі күй өнері. – 2020. 1184 б.

«Ұлы даланың көне сарындары» антологиясының екінші томына қазақтың көне аспаптары – шаң қобыз, саз сырнай, сыбызғы, қобыз, шертер, үш ішекті домбыра сарындары және аймақтық күйшілік өнеріндегі домбыраға арналған халық күйлері мен кәсіби күйші-композиторлардың туындылары енгізілді. Ұлттық музыканың таңдаулы үлгілері белгілі өнерпаздардың орындауында нотаға түсіріліп, қазақ, орыс, ағылшын тілдеріндегі ғылыми-танымдық түсініктемесімен берілді.

Кітаптың аудиожазбасы мен электрондық нұсқасы QR код арқылы Интернет қолданушылардың баршасына қолжетімді болады.

Антология мектеп оқушылары мен оқытушыларына, орта және жоғары оқу орындарының студенттері мен профессорлық құрамына, ізденушілер мен ғалымдарға, дәстүр мен халықтық музыкалық мұраларға қызығушылық танытатын көпшілік қауымға арналған.

УДК 78
ББК 85.31

ISBN 978-601-08-0111-0

© М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты, 2020

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

Дәуірлер көшіндегі күй сарындары 9
Мотивы кюйев в череде эпох 13
Kuy motifs throughout the epoches 17

Редакциялық алқадан 21
От редколлегии 25
From Editors 30

АСПАПТЫҚ КӨНЕ САРЫНДАР 35
ДРЕВНИЕ ИНСТРУМЕНТАЛЬНЫЕ МОТИВЫ 35
ANCIENT INSTRUMENTAL MOTIFS 35

Шаңқобыз сарындары 36
Мотивы шанкобыза 36
Motifs of Shankobyz 36
Қыз мұңы / Кыз муны / Kyz muny 39
Аңшының зары / Аншынын зары / Anshynyn zary 40

Құрманғазы Сағырбайұлы / Курмангазы Сагырбайулы / Kurmangazy Sagyrbayuly
Сарыарқа / Сарыарка / Saryarka 42

Саз сырнай сарындары 45
Мотивы саз сырная 45
Motifs of saz syrnai 45
Балжынкердің желісі / Балжинкердин желиси / Balzhynkerdyn zhelisi 46
Бозінген / Бозинген / Bozingen 46

Тәттімбет Қазанғапұлы / Таттимбет Казангапулы / Tattimbet Kazangapuly
Бес төре / Бес торе / Bes tore 47

Сыбызғы күйлері 49
Сыбызговые кюйи 49
Kuy of sybyzgy 49
Бөкен жарғақ / Бокен жаргак / Boken zhargak 51
Бозінген / Бозинген / Bozingen 52
Ертіс толқыны / Ертис толкины / Ertis tolkyny 54

Сарымалай / Сарымалай / Sarymalai 56
Нар idipген / Нар идирген / Nar idirgen 57

Ақымжан / Акимжан / Akimzhan 57
Қоңыр / Коныр / Konyr 58

Делдал / Делдал / Deldal 59
Жеті атым / Жети атым / Zheti atym 60

Мұса Тілеубекұлы / Муса Тилеубекулы / Musa Tileubekuly 61
Мұсаның күйі / Мусанын кюйи / Musanyn kuyi 61

Бейілхан Қалиақпарұлы / Беилхан Калиакпарулы / Beilkhan Kaliakbaruly 61
Көктегі серуен / Коктеги серуен / Koktegi seruen 62

Кәлек Құмақайұлы / Калек Кумакайулы / Kalek Kumakayuly 63
Шопан сазы / Шопан сазы / Shopan sazy 64

Еңбек Абдоллаұлы / Енбек Абдоллаулы / Yenbek Abdollauly 64
Қайнар бұлақ / Кайнар булак / Kainar bulak 65

Арыстан Абдоллаұлы / Арыстан Абдоллаулы / Arystan Abdollauly 66
Ел көшкенде / Ел кошкенде / El koshkende 66

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ КӨНЕ САРЫНДАРЫ 1 ТОМ

Музыкалық фольклор

- ✓ **Көне наным-сенім сарындары/ Мотивы вероисповедания / The motifs of religion**
- ✓ **Балалар фольлоры / Детский фольклор / Children's folklore**
- ✓ **Үйлену ғұрпы сарындары /Мотивы свадебного обряда / Saryn wedding ceremony**
- ✓ **Азалау сарындары /Мотивы скорби /The motifs of sorrow**
- ✓ **Қара өлең сарындары / Мотивы кара олен / Motives of simple songs**

Дәстүрлі ән өнері

- ✓ **Арқа өңірінің сарындары / Мотивы Аркинского региона / Motifs of Arka region**
- ✓ **Шығыс Қазақстан сарындары / Мотивы Восточного Казахстана / Motifs of the Eastern Kazakhstan**
- ✓ **Жетісу сарындары / Мотивы Жетысу / Motifs of Zhetysu**
- ✓ **Сыр бойы сарындары / Мотивы Сырдарии / Motifs of Syrdariya**
- ✓ **Батыс Қазақстан сарындары / Мотивы Западного Казахстана / Motives Of the Western Kazakhstan**

Аспаптық көне сарындар

М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының мұрағаты

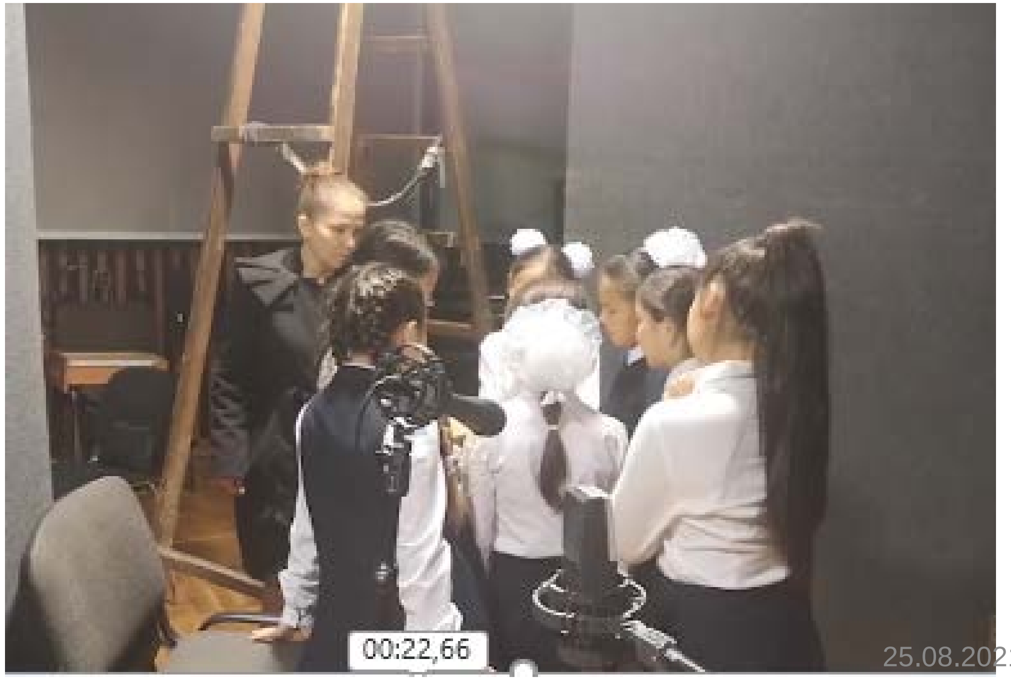
00:22,66
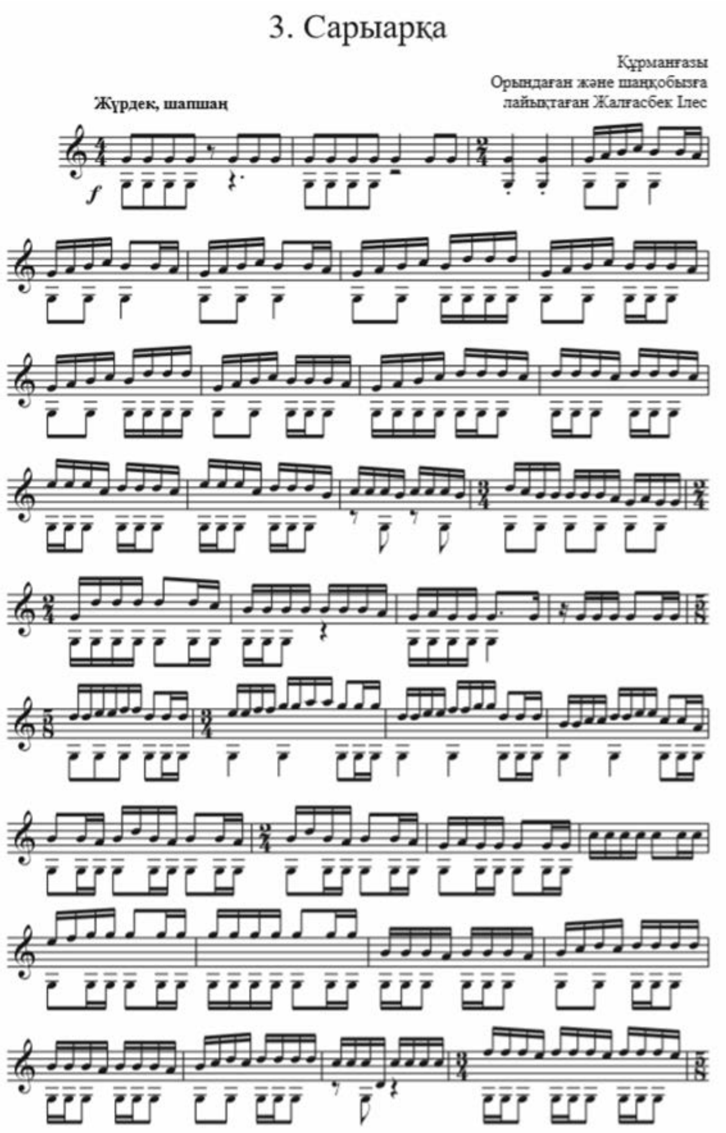
3. Сарыарқа
Құрманғазы
Орындаған және шаңқобызға
лайықтаған Жалғасбек Ілес
Жүрдек, шапшаң

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ КӨНЕ САРЫНДАРЫ 2 ТОМ

Аспаптық көне сарындар

- Шаң қобыз сарындары /Мотивы шан кобыза / Motifs of Shan kobyz
- Саз сырнай сарындары/ Мотивы саз сырная/ Motifs of saz syrnai
- Сыбызғы күйлері / Сыбызговые кюйи/ Kuy of sybyzgy
- Қобыз күйлері / Кобызовые кюйи / Kobyz kuyi
- Жетіген сарындары / Мотивы для жетигена / Motifs for Jetigen
- Шертер күйлері /Кюйи для шертера / Kuy of Sherter
- Үш ішекті домбыра күйлері / Кюйи для трехструнной домбыры / Kuyi for three-string dombyra

Дәстүрлі күй өнері

- Арқа күйшілік дәстүрі / Аркинская кюйевая традиция / Kuy tradition of Arka
- Шығыс Қазақстан күйшілік дәстүрі / Кюйевая традиция Восточного Казахстана / Kuy tradition of East Kazakhstan
- Жетісу күйшілік дәстүрі / Кюйевые традиции Жетісу / Kuy tradition of Zhetysu
- Қаратаудың күйшілік дәстүрі / Каратауская кюйевая традиция / Karatau kuy tradition
- Сыр және Ақтөбе аймақтарының күйшілік дәстүрлері / Кюйевые традиции Сырдарьи и Актобе /Kuy traditions of Syrdarya and Aktobe
- Бөкей ордасының күйшілік дәстүрі / Букеевская кюйевая традиция / Kuy tradition of Bokei orda
- Маңғыстау күйшілік дәстүрі / Мангистауский кюйевая традиция / Kuy tradition of

Күй өнерінің стильдік жүйесі

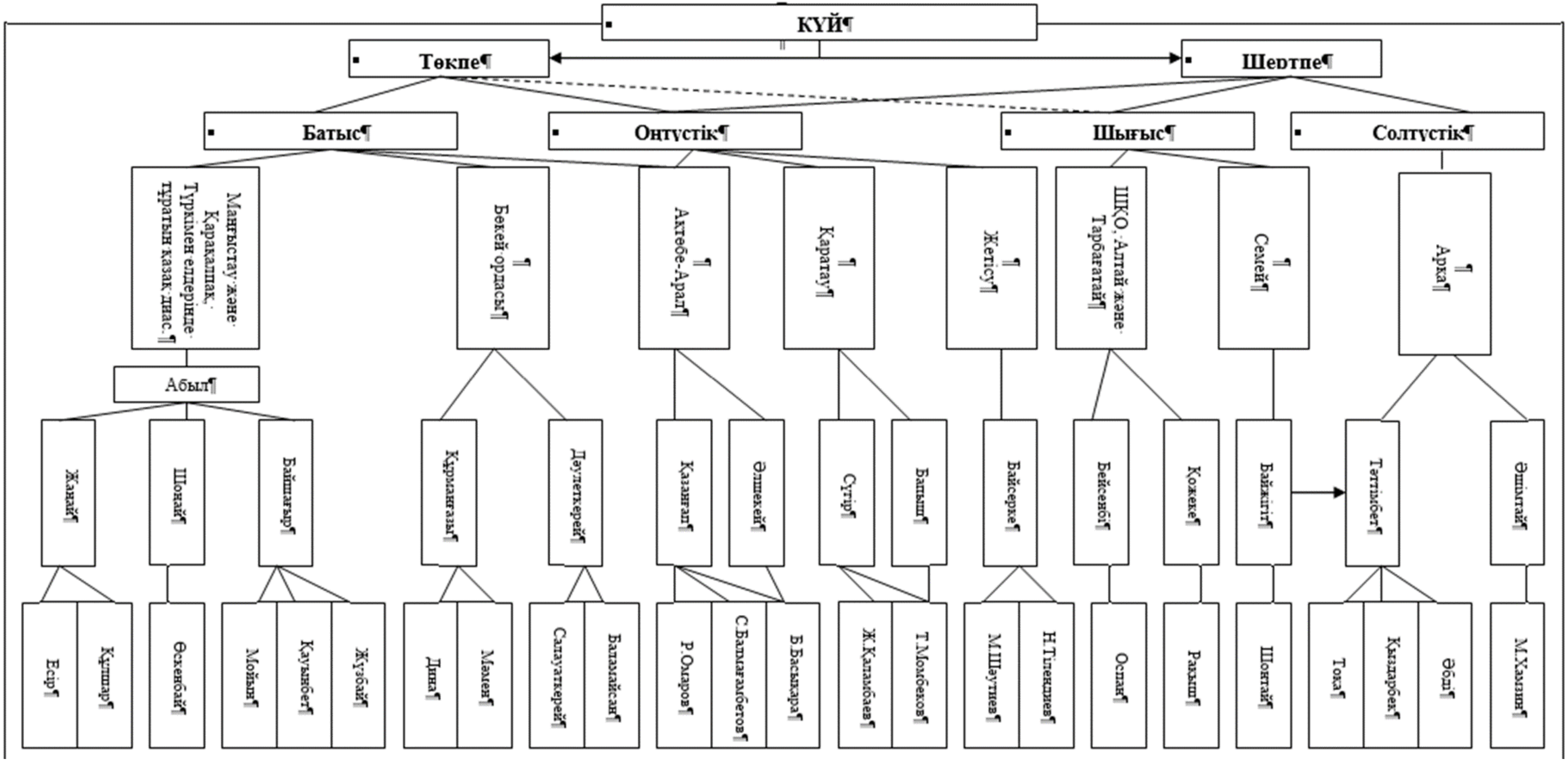

Тәттімбеттің күйшілік мектебі / Школа Таттимбета / Kuy school of Tattimbet

Тоқаның күйшілік мектебі / Школа Тока / School of Toka

Әшімтайдың күйшілік мектебі / Школа Ашимтая / School of Ashimtay

БАЯН-ӨЛГИЙ КҮЙШІСІ
АЙҒАН БӘДЕЛҰЛЫ|

Құр ойнақ / Кур ойнак / Kur oinak

«Құр ойнақ» күйі Моңғолия қазақтарының арасында жиі кездеседі және оның бірнеше нұсқалары бар.

Ертеде бір топ құрдың ұясын байдың есерсоқтау баласы көреді. Ол құрға тұзақ құрып, күн сайын біреуін ұстап алады. Бір күні тұзаққа түскен соңғы құрды бауыздайын деп жатқанда құрға тіл бітіп, жіберуін өтінеді. Мұны естіген бала құрды әкесіне әкеліп, болған жайтты баяндайды. Баласының бір үйір құрды құртқанын түсінген әкесі:- «Өзің құртқан бір үйір құрдан қалған жалғызын жіберсең, оң батамды беремін, тілімді алмасаң, теріс батамды бердім», – деп баласын көндіріп, құрды босаттырыпты.

Кюй «Құр ойнақ», имеющий несколько вариантов, часто встречается у казахов Монголии.

В стародавние времена один глуповатый байский сын заприметил гнездо с тетеревами. Установив силки, он каждый день отлавливал по одной птице. Однажды, когда он собирался зарезать последнюю добычу, попавшуюся в ловушку, тетерев вдруг заговорил человеческим языком и стал умолять отпустить его. Услышав это, принес мальчик птицу к отцу и рассказал о произошедшем. Поняв, что сын его уничтожил целый выводок тетеревов, отец обратился к нему с такими словами: «Если отпустишь птицу, оставшуюся единственной в живых из истребленных тобой, то дам тебе свое благословение, если же не послушаешь меня, то прокляну тебя». Так он уговорил сына отпустить тетерева.

Kuy «Kur oinak», which has several variants, is often found among the Kazakhs of Mongolia.

In ancient times, one stupid bai's son noticed a nest with black grouse. Having set up the snares, he caught one bird every day. Once, when he was about to slaughter the last prey that fell into the trap, the black grouse suddenly spoke in human language and began to beg to let him go. Hearing this, the boy brought the bird to his father and told about what had happened. Realizing that his son had destroyed a whole brood of black grouses, his father told him the following words: «If you let the bird go,that is the only one alive among those destroyed by you, then I will give you my blessing, if you don't listen to me, then I will curse you». So he persuaded his son to let the black grouse go.

96. Құр ойнақ

Халық күйі
Орындаған Айған Бәделұлы
Нотаға түсірген Жаманбалинов Ернат

Жылдам, ойнақы
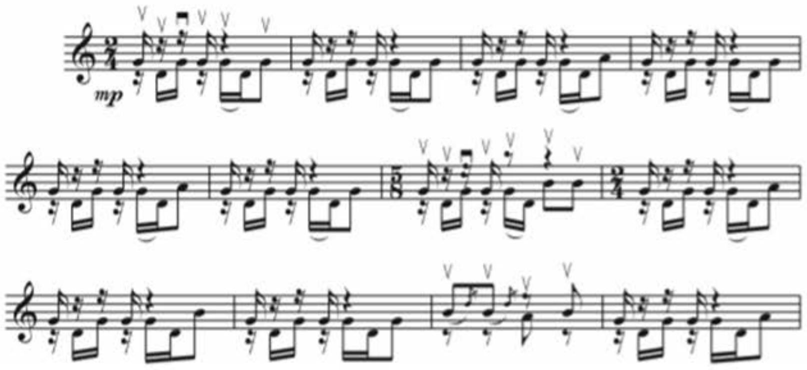
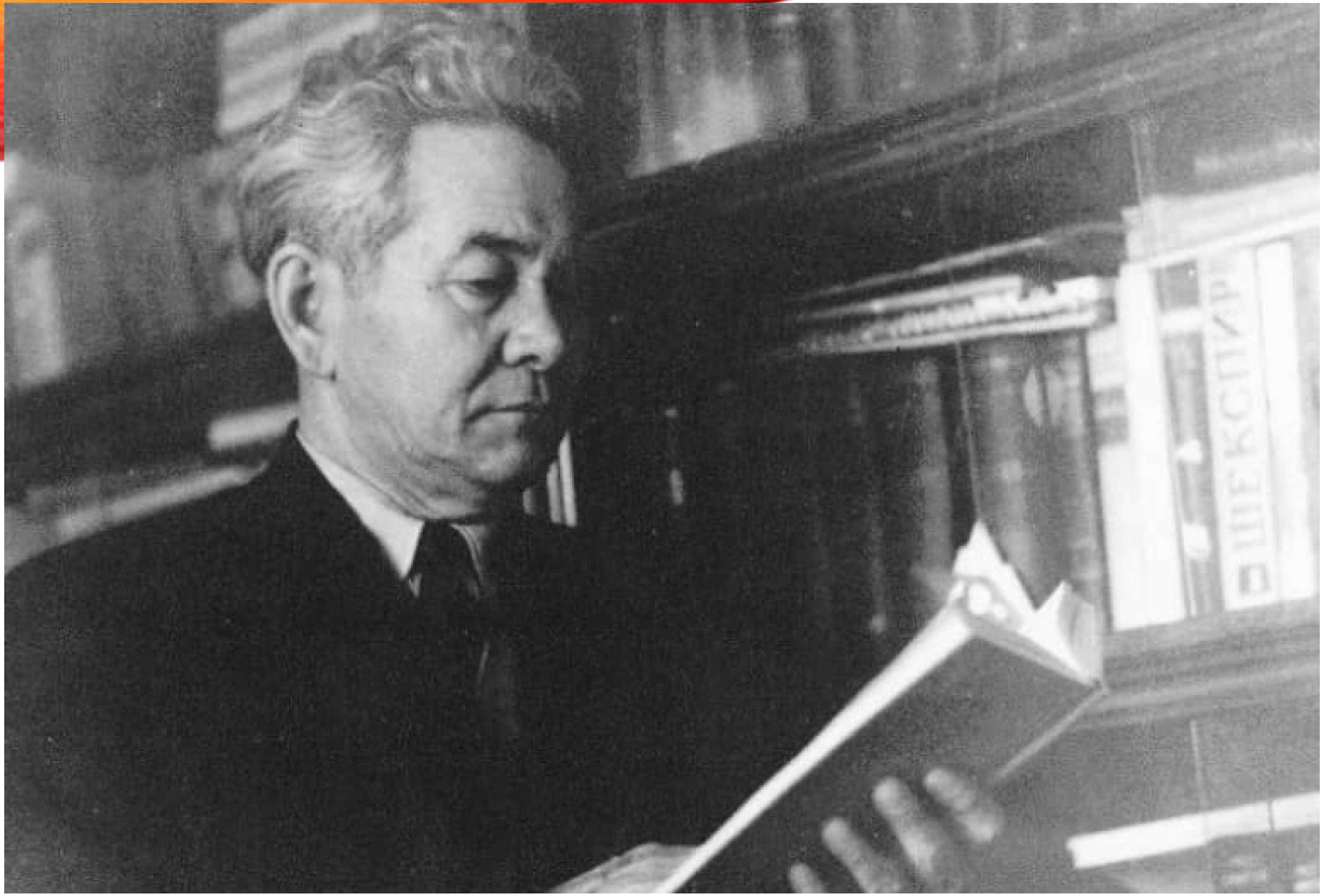
ШЕКСПИР
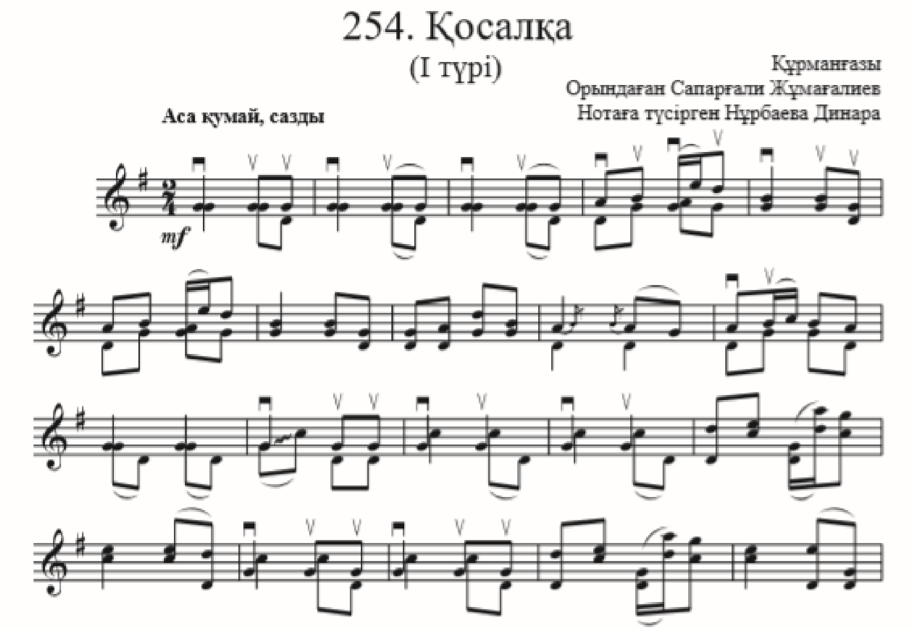
254. Қосалқа
(І түрі)
Құрманғазы
Орындаған Сапарғали Жұмағалиев
Нотаға түсірген Нұрбаева Динара
Аса қумай, сазды
mf

ДӘУЛЕТКЕРЕЙ ШЫҒАЙҰЛЫ / ДАУЛЕТКЕРЕЙ ШЫГАЙУЛЫ / DAULETKEREY SHYGAYULY

Дәулеткерей Шығайұлы (1820-1887) – бұрынғы Бөкей ордасының қарамағындағы Орал облысы, Орда ауданы, Қарамола деген жерінде дүниеге келген. Шыққан тегі – Төре тұқымы. Өмірінде билік құрған кезі болғанымен, ол көпке ұзамаған. Өзінің бала кезінен қызығатын музыкасына біржола бет бұрып, өнер жолына түседі. Атағы қазақ даласына кең жайылған Жантөре, Соқыр Есжан, Байжұма, Мүсірәлі, Арынғазы, Баламайсаң, Әренжан сияқты күйшілердің күйлерін құлағына сіңірген Дәулеткерей орысша-қазақша сауат ашып әрі ауыл шалдарынан да домбыра үйреніп, Жәңгірдің ордасына Саратовтан келіп-кетіп жүретін артистер тобын тамашалап, таным көкжиегін кеңейтеді. Қырқыншы жылдардың басында шығармашылықта бұғанасы бекіген күйші аздап күйлер шығара бастайды. Алғашқы күйінің бірі – «Қыз Ақжелең». Осы аймақта «қара қағыс» немесе «тентек қағыс» деп аталған Құрманғазы дәстүріне мүлде ұқсамайтын өзгеше, оқшау мектеп, дара дәстүр қалыптастырып, әуендік тұрғыда сазды, сұлу күйлер қалдырған Дәулеткерейді А.Жұбанов «Төре күйлерінің атасы» дейді. Оның ізінен ерген Әлікей, Түркеш, Салауаткерей, Сейтек сынды күйшілер осы дәстүрдің жалғасуына еңбегін сіңіріп, өз үлестерін қосқан. Дәулеткерейдің жас кезінде шығарған күйлері сезімге толы, роматикалық-лирикалық болып келсе, өмірінің соңғы жылдарында шыққан күйлер философиялық терең мазмұнға ие, күрделі психологизмге толы. «Құдаша», «Ысқырма» «Керілме», «Ақбала қыз», «Бұлбұл», «Көркем ханым», «Топан», «Салық өлген», «Охота», «Шолтақ», «Жігер» сынды бірнеше күйлердің авторы болған Дәулеткерейдің Құрманғазымен кездесіп, күй тілімен табысуы да оның өмірінде елеулі орын алар тарихи сәт. Басқа дәстүрдегі күйшілерді көріп-тануы оның шығармашылық өсуіне үлкен сеп болады. «Бұлбұл» күйі осы кезеңде туған туындысы. Оның күйлерін тыңдаған ғалым А.В.Затаевич жоғары баға берген.

Атақты музыка зерттеушісі, академик Ахмет Жұбановқа Дәулеткерей туралы құнды деректер берген туған жиені Науша Бөкейханов болды. Науша Дәулеткерейдің елуден аса күйін тартқан екен. Дәулеткерей күйлерінің жеткізушілері – Науша, Махамбет Бөкейхановтар. Ал жеріне жеткізе орындап, жаздырып, насихаттап, кейінгіге мұра қылып қалдырған әйгілі домбырашы Қали Жантілеуов.

Дәулеткерейдің шығармашылығы А.Жұбановтың «Ғасырлар пернесі» [Жұбанов А., 1975], П.Аравиннің «Даулеткерей и казахская музыка XIX века» [Аравин П., 1984], іргелі зерттеулерінде көрініс тапқан. «Бапас» күйлерінің нотасы Қ.Ахмедияровтың «Жігер» атты жинағында жарық көрген [Ахмедияров Қ., 1996].

Даулеткерей Шыгайулы (1820-1887) родился в Карамоле Ордапского уезда Уральской области, бывшей Бокеевской Орды. Происхождение – торе. Период в его жизни, когда он находился у власти, продлится недолго. Он вступит на путь искусства, обратившись к музыке, которой интересовался с детства. «Воспитанный» на кюйях таких широко прославившихся в казахской степи кюйши, как Жанторе, Сокыр Есжан, Байжума, Мусирали, Арынгазы, Баламайсан, Аренжан, освоивший русско-казахскую грамотность, овладевший домброй от старейших в ауле, увидевший артистов, труппой приезжавших-уезжавших из Саратова в ставку Жангира, Даулеткерей расширяет горизонты познания. В начале сороковых годов окрепший кюйши начинает понемногу сочинять (кюйи). Один из первых – «КызАкжелен». «Родоначальником кюйев торе» назовет А.Жубанов Даулеткерея, который оставит в наследство красивые мелодичные кюйи, сформировав индивидуальную традицию, самостоятельную школу, которая полностью отличается от традиции Курмангазы, известной в этом регионе под названием «кара кагыс» или «тентек кагыс». Пошедшие по его стопам такие кюйши, как Аликей, Туркеш, Салауаткерей, Сейтек, поспособствовали продолжению этой

ШАМҒҰЛ ЫБЫРАЙЫМҰЛЫ
(1891-1967)

ӘЛҚУАТ ҚОЖАБЕРГЕНОВ
(1911- 1980)

ҚАДІРӘЛІ ЕРЖАНОВ
(1885-1968)

Есенбек Басалқаұлы (1892-1939) қазіргі Ақтөбе облысы, Қарғалы жерінде дүниеге келген. Жасынан әрі ақын, әрі әнші аталып, ойын тойларда таныла бастайды. Ақындық әншілігімен қатар палуан да аталады. Өзі епті, қарулы жігітті сол кездегі бай шонжарлар барымта қарымтаға да пайдаланғысы келеді. Бірбеткей мінезімен байдың қолшоқпары болудан бас тартады. Осыған орай, Есенбектің тағдыры талқыға түсіп, ақыры жалған жаланың құрбанына айналады. Елінен безіп, Арыс, Бадам бойына қоныстанады. Ол жерде Құрымбай «қоңыраттың жігіті» аталады. Есенбек ақынның елді сағынып салған әні Дария жағасындағы Айна қызға арналған. Біздің заманымызға Есенбектің «Айнам-ау», «Жан сәулем», «Досай», «Қыздар-ай», «Балдызыма» деген әндері жетті. «Сыр бойының аймағы-ау» деген әні әлі күнге дейін ұмытылмай, ел арасында айтылып келеді. Есенбектің көптеген әндері келеңсіз кеңес саясатының кесірінен айтылмай қалды.

Есенбек Басалкаулы (1892-1939) родился в нынешней Актюбинской области (Каргалинский район). С юных лет становится известным как акын и певец, выступая на различных мероприятиях. Кроме того он был палуаном. Также прославился как умело владеющий оружием жигит. Заметив эти качества, влиятельные, богатые люди того времени захотели использовать его не в благих целях. Но он, в силу своего принципиального характера, смог противостоять им, в связи с чем и оказался оклеветанным. Покинув родной край, расположился вдоль рек Арыс и Бадам. В этих местах был назван Курымбаем, из племени конырат. Песня о тоске по родине акына Есенбека посвящена девушке Айна, находившейся вблизи реки Дария. До нашего времени дошли песни Есенбека «Айнам-ау», «Жан саулем», «Досай», «Кыздар-ай», «Балдызыма».

Сочинение «Сыр бойынын аймагы-ау» все еще не забыто и пользуется широкой популярностью. В связи с политикой советской власти, большое количество произведений Есенбека было распространено без упоминания его имени. Следует отметить, что и по сей день множество его песен нуждается в исследовании.

Essenbek Basalkauly (1892-1939) was born in the current Aktobe region (Kargaly district). From young age he became known as akyn and singer, performing at various events. He also became famous as a jigit with fighting skills. Having noticed these qualities, the influential, wealthy people of that time wanted to use him for non-good purposes. However, due to his strong character, he was able to resist them, and therefore he was slandered. He left the native land and lived along the Arys Badam. In these places he was named Kurymbay, from the Konyrat tribe. The song of akyn Essenbek about the nostalgia for the birthplace is dedicated to the girl Aina, who lived near the Daria River.

The composition «Syr Boyin aymagy-au» is still well-known and widely popular. Due to the policy of the Soviet regime, a large number of Essenbek's works were spread without mentioning his name. It should be noted that at present period many of his songs still need to be explored.

Бұл ән «Есенбектің үлкен бір жиын-тойда балдызын көтермелей отырып айтқаны» дейді ән тарихын білетіндер. «Аяма бір-екі ауыз жел сөзіңді», «Өлең айт тәуір сыйлап, беу балдызжан, Деп айтсын «бәрекелді!» көрген адам» деуіне қарағанда ақынның балдызы да өнерден құралақан жан емес сияқты. Есенбек сол балдызына қалайда бір сөз шығару мақсатымен айтқан лебіз екендігі байқалады.

По словам знающих историю песни, Есенбек исполнил ее на крупном празднестве, стремясь возвысить свояченицу. Судя по строкам текста, его свояченица была из представителей искусства. Это сочинение отражает желание Есенбека выразить чувства симпатии в словах.

According to the people who know the history of the song, Esenbek performed it at a major festival, trying to praise his sister-in-law. Judging by the lines of the text, his sister-in-law was a representative of art. This composition reflects Esenbek's desire to express sympathy in words.

269. Балдызыма

Есенбек Басалқаұлы
Орындаған Нұртілек Ақтаев
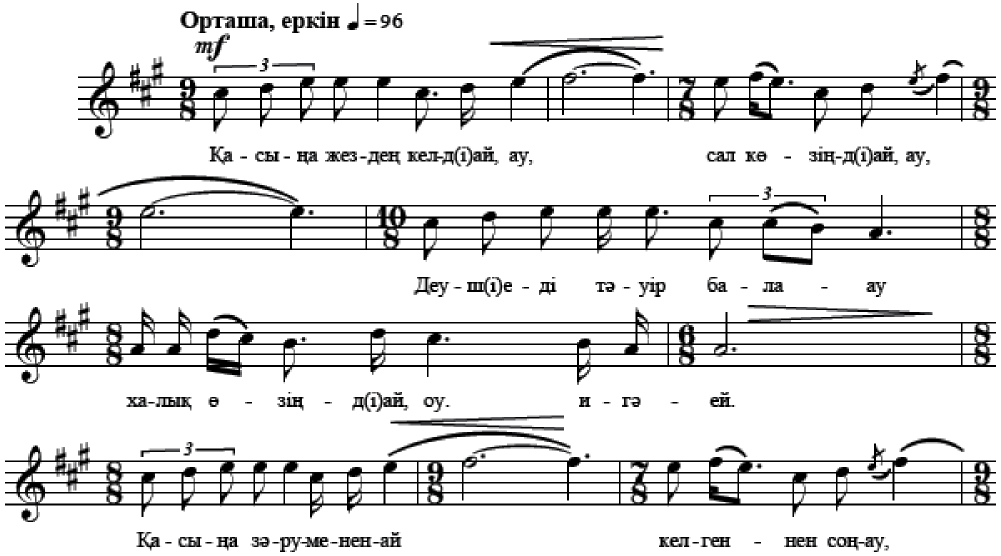
Әсима Ізмұхамбетова (1926-1973) Гурьев обл., Құрманғазы ауд., Қошқалақ елді мекенінде дүниеге келген. Домбыраны Баһу Ниязғалиұлынан үйренген. Алматыда өткен ауыл көркем өнерпаздарының Республикалық фестивалінде 62 күй тартып, рекорд жасаған. М.О.Әуезов ат. Әдебиет және өнер институтының 1962 жылғы экспедиция материалдарында оның орындауында Құрманғазының «Қарт Жігері», «Көк ала ат», Мақаштың «Байжұма», Мүсіреліннің «Ақжелен» және т.б. күйлері сақталған.

Асима Измухамбетова (1926-1973) родилась в с. Кошкалак Курмангазинского р-на Гурьевской обл. Играть на домбре обучалась у Баку Ниязгалиулы. На республиканском фестивале самодеятельного сельского искусства в Алматы установила рекорд, исполнив 62 кюйя. В материалах экспедиции 1962 г. Института литературы и искусства им. М.О.Ауэзова в ее исполнении сохранились кюйи Курмангазы «Қарт Жігері», «Көк ала ат», Макаша «Байжума», Мусирали «Акжелен» и др.

Asima Izmukhambetova (1926-1973) was born in Koshkalak village, Kurmangazin district, Guryev region. She learned to play the dombra from Bahu Niyazgaliuly. She set a record at the republican festival of amateur rural art in Almaty, having performed 62 kuy.

Ғафур Құсайынов (1927-?) Орал қ. дүниеге келген. Оның орындауындағы күйлер 1962 жылы М.О.Әуезов ат. ӘӨИ мұрағатында сақталған. Олардың қатарында, «Ана күйі», «Бейбітшілік үні», «Қуаныш», «Таз бала», Мөңкенің «Кеңес» күйі, Құрманғазының «Кішкентай», «Жас Навой» бар. Ол – «Сағыныш», «Аттаныс», «Мирек», «Күй қағанат», «Өмір салтанаты», «Достарым», «Солдат сағынышы» атты күйлер мен әндердің авторы.

Гафур Кусаинов (1927 -?) родился в г. Уральске. Кюйи в его исполнении в 1962 г. записаны и сохранены в архиве ИЛИ им. М.О.Ауэзова. В их числе имеются произведения «Ана күйі», «Бейбітшілік үні», «Қуаныш», «Таз бала», кюй Монке «Кеңес», Курмангазы – «Кішкентай», «Жас Навой». Он автор кюйев и песен – «Сағыныш», «Аттаныс», «Мирек», «Күй қағанат», «Өмір салтанаты», «Достарым», «Солдат сағынышы».

Gafur Kussainov (1927 -?) was born in Uralsk. In 1962 the kuy performed by him were recorded and preserved in the archives of the M.O. Auezov ILA. Among them there are works «Ana kuyi», «Beibitshilik uni», «Kuanysh», «Taz bala», Monke's kuy «Kenes», Kurmanazy's - «Kishkentai», «Zhas Navoi». He is the author of the kuy and songs - «Sagynysh», «Attanys», «Mirek», «Kuy Kaganat», «Omir Saltanaty», «Dostarym», «Soldat Sagynyshy».

Бәтіш Даненова (1920-?) Атырау обл., Қызылқоға ауд. туған. Домбыраны белгілі күйші Нұрғали Өміровтен үйренген. Оның орындауындағы Есбайдың «Кербез қыздың жүрісі-ай», «Түйдек Ақжелең», «Шалқыма»және т.б. күйлер М.О.Әуезов ат. ӘӨИ мұрағатында сақталған. Ойыл театрында жұмыс істеген. Облыстық және республикалық байқаулардың жүлдегері.

Батиш Даненова (1920-?) родилась в Кызылкогинском р-не Атырауской обл. Игре на домбре обучалась у известного кюйши Нургали Омирова. В ее исполнении кюйи Есбая «Кербез кыздын журиси-ай», «Туйдек Акжелен», «Шалкыма» и др. хранятся в архиве Института литературы и искусства им. М.О.Ауэзова. Работала в Ойылском театре. Лауреат областных и Респ. конкурсов.

Batish Danenova (1920-?) was born in Kyzylkoga district, Atyrau region. She learned to play the dombra from the famous kuyshi Nurgali Omirov. Yesbay's kuy «Kerbez kyzdyn zhurisi-ai», «Tuidek Akzhelen», «Shalkyma», etc. In her performance are kept in the archives of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art. She worked in the Oyil theater. Laureate of regional and republican competitions.

Тілеш Бәделов (1940-1984) Атырау обл., Исатай ауд., Дуаберген елді мекенінде дүниеге келген. Құрманғазы ат. АМК-ның домбыра мамандығын бітірді. Т.Мерғалиевтан тәлім алған. «Домбыраға лайықтап жасалған арпеджио, гаммалар жинағы» (1990), «Музыка училищелерінің домбыра класына арналған оқулық бағдарламасы» (1993) еңбектері жарық көрді. Оның орындауындағы Есірдің «Қос айырған», Қазанғаптың «Торы ат» Баламайсаңның «Баламайсаң» және т.б. күйлері М.О.Әуезов ат. ӘӨИ мұрағатында сақталған.

Тлеш Баделов(1940-1984) родился в местности Дуаберген Исатайского р-на Атырауской обл. Окончил АГКим. Курмангазы. Обучался у Т.Мергалиева. Увидели свет такие его труды, как «Домбыраға лайықтап жасалған арпеджио, гаммалар жинағы» (1990), «Музыка училищелерінің домбыра класына арналған оқулық бағдарламасы» (1993). В архиве ИЛИ им.М.О.Ауэзова в исполнении Тлеша Баделова хранятся кюйи Есира «Қос айырған», Казангапа «Торы ат», Баламайсана «Баламайсаң» и др.

Tlesh Badelov(1940-1984) is a kuyshi. Born in 1940 in Duaberge village, Issatai district, Atyrau region. He learned to play kuy from local kuyshi. His mentor is T.Mergaliyev. His works such as «Dombyraga layiktap jasalgan arpeggio, gammalar zhinagy» (1990) and «Muzika uchilishelerinin dombyra klassyna arnalgan okulyk bagdarlamasy» (1993) have been published. The kuy by Yessir «Kos aiyrgan», Kazangap «Tory at», Balamaysan «Balamaysan» etc., in his performance are stored in the archive of the M. O. Auezov Institute of literature and art.

Ақ Жайық

Бақсы сарыны

Орындаған Бекберген Әубәкіров
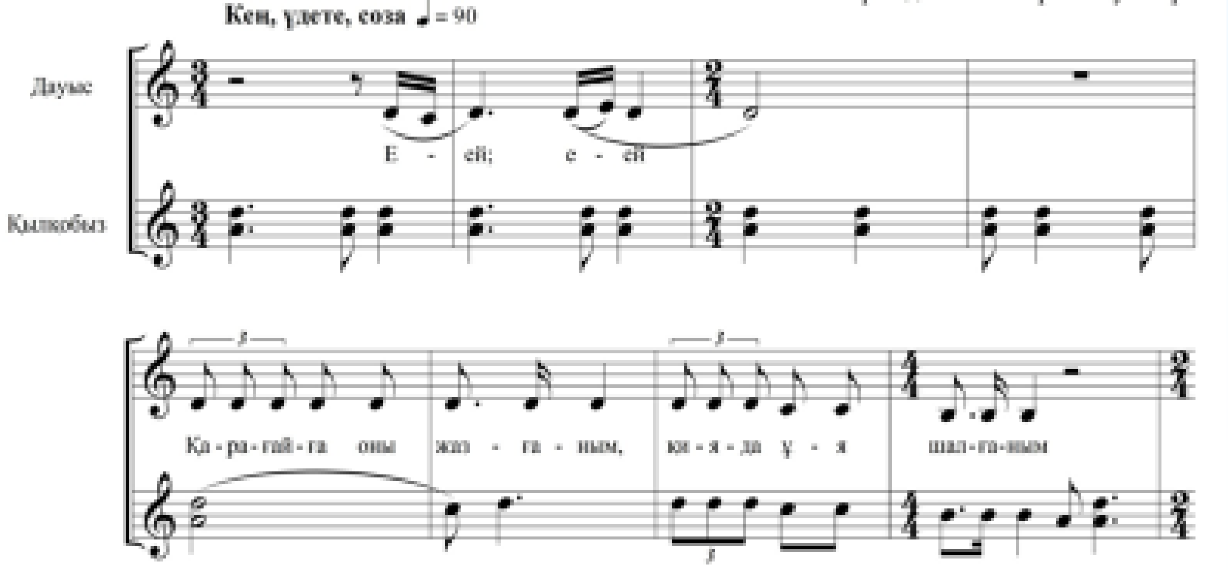
Айнам-ау

Есенбек Басалқаұлы
Орындаған Нұртілек Актаев
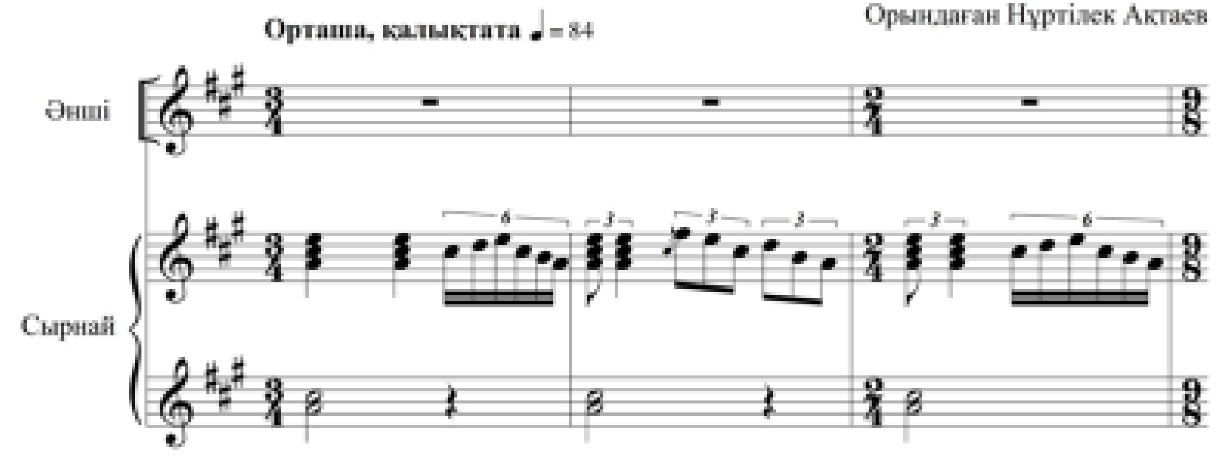
Маусымжан

Халық әні
Орындаған Бактияр Акимжанов
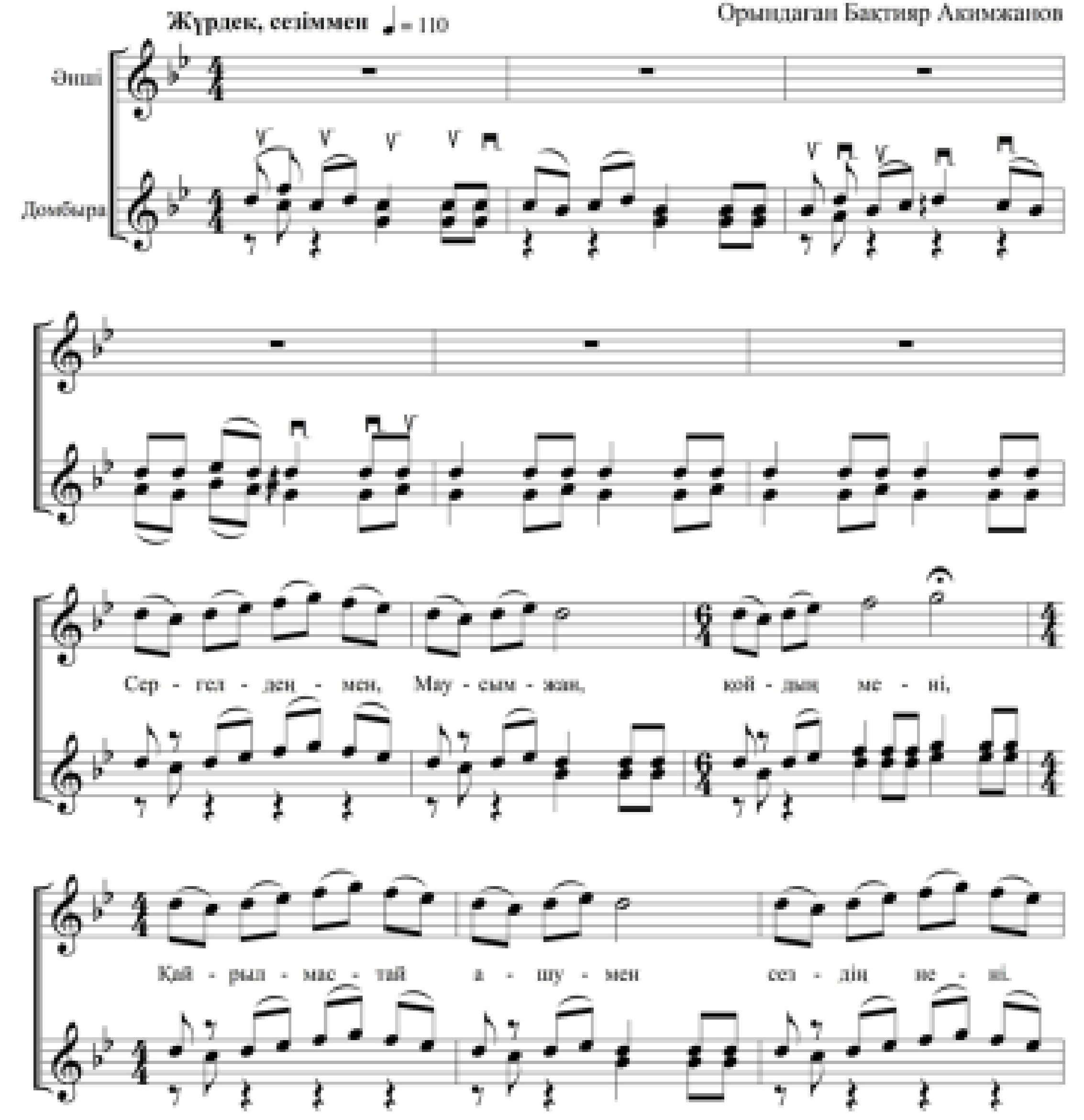
ҒАСЫРЛАР КЕҢІСТІГІНДЕГІ КӨНЕ САРЫНДАР
ҒАСЫРЛАР КЕҢІСТІГІНДЕГІ
КӨНЕ САРЫНДАР
А.В.Затаевичтің
150 жылдығына
арналған Халықаралық
ғылыми-теориялық
конференция
материалдары

Courtesy Photo

Дала фольклоры мен

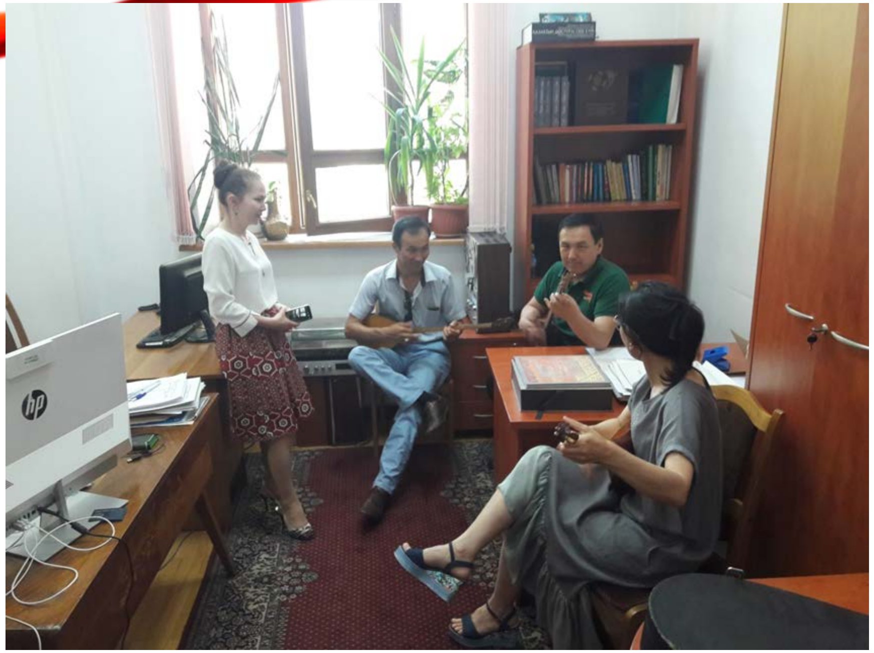

1-ші томды баспаға дайындағандар

Қазтуғанова А.Ж.
Күзембай С.Ә.
Стамғазиев Р.Ө.
Жанпейісова С.С.
Байбосынова Ұ.М.
Шүкіманов Е.Т.
Омарова А.Қ.
Сұлтан Е.
Барнет Т.Л.
Касимова З.М.
Бұлтбаева А.З.
Тұрмағамбетова Б.Ж.
Акимжанов Б.Н.
Жаманбалинов Е.Е.
Омаров А.А.
Ысқақұлы Д.
Аппакова Г.Ш.
Сұлтанова А. Е.

Ұлы даланың көне сарындары» 2-том антологиясының сараптау тобы:

Әбілтаев Ш.Б.,	Жүдебаев А.Ә.,	Қалиев С.С.,	Омарова Г.Н.,	Тоқтаған А.Е.,
Әбуғазы М.Қ.,	Жүзбаев Ж.Ә.,	Малдыбаева Р.С.,	Өтеғалиева С.Ы.,	Үлкенбаева А.Н.,
Ақмолдаев С.Д.,	Жақыпбек Н.М.,	Мұқышев Т.К.,	Райымбергенов А.Ы.,	Шегебаев П.Ш.,
Әшіров Н.Н.,	Жәменкеев Е.Е.,	Нұрбаева Д.А.,	Тоқжанов Т.Т.,	Ысқақов Б.А.
Далбағай Г.Е.,		Нұркенов Р.Ш.,		

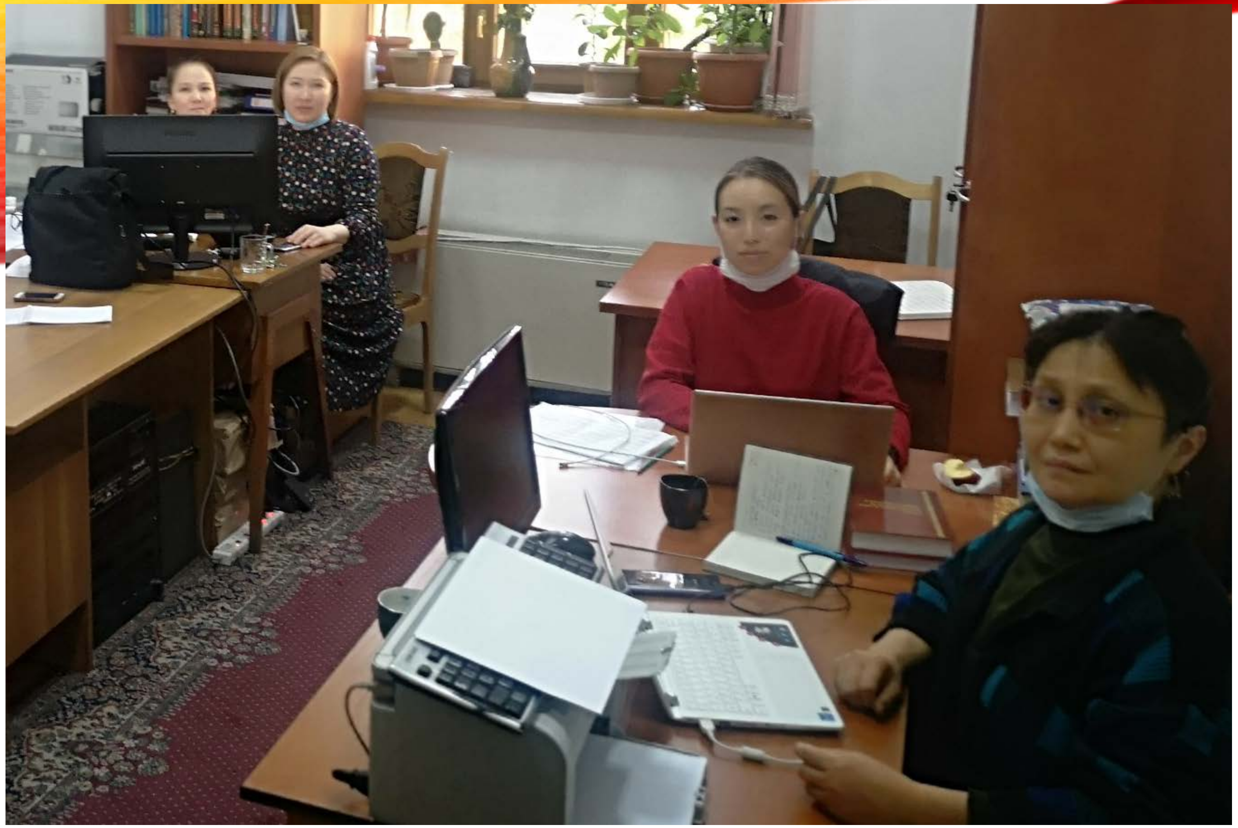

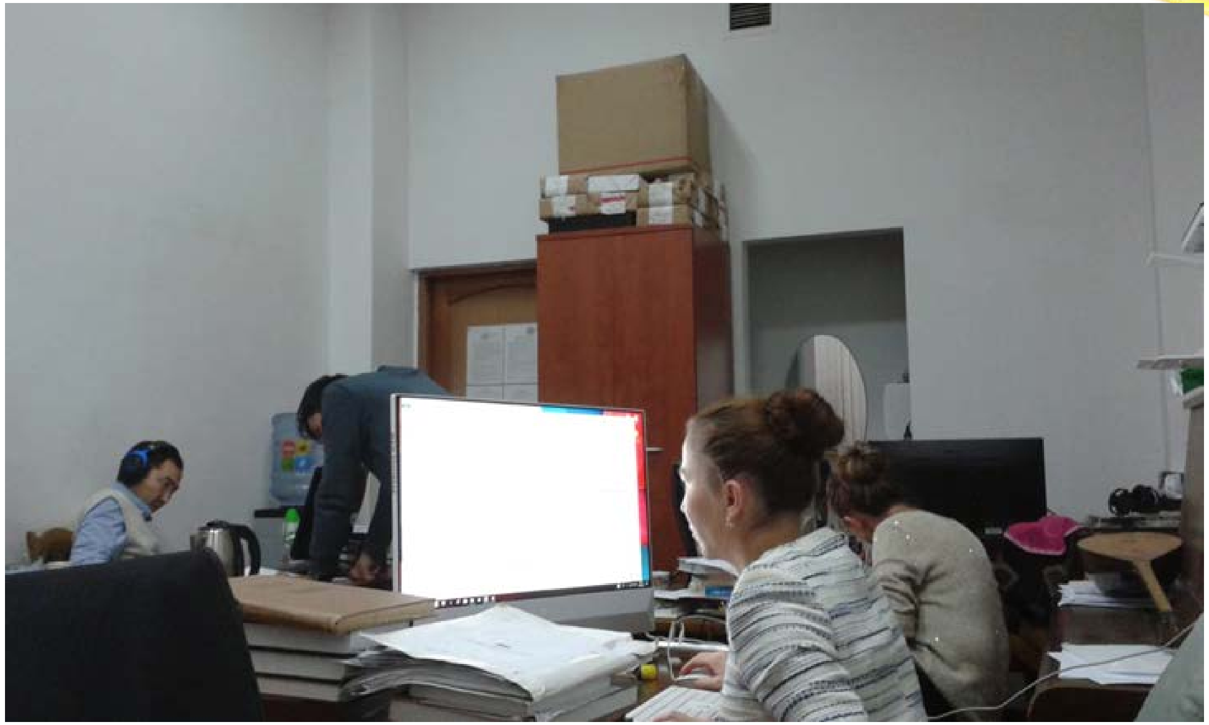

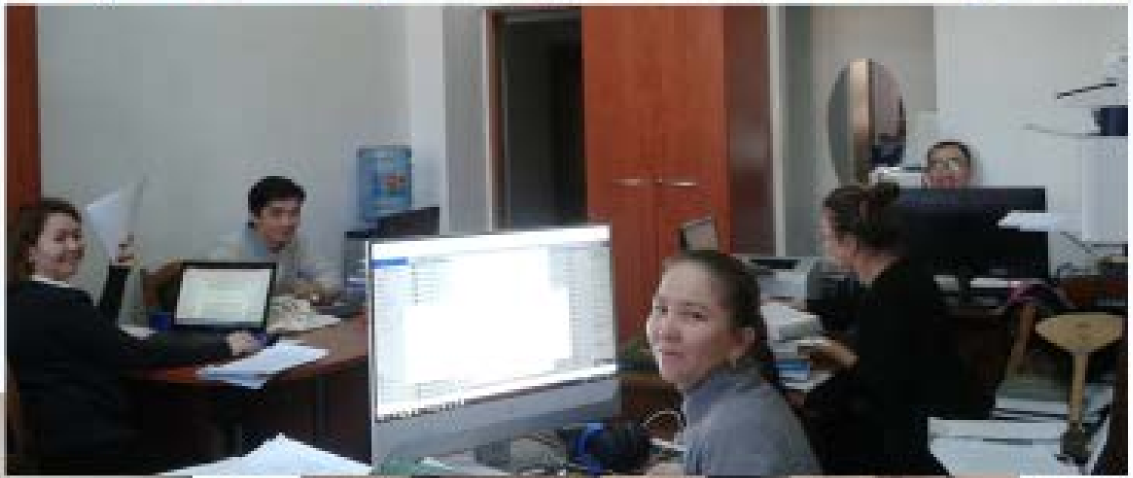

«ДАЛА ФОЛЬКЛОРЫ МЕН МУЗЫКАСЫНЫҢ МЫҢ ЖЫЛЫ»

* Бұл жоба аясында бізге … қазақтың қобыз, домбыра, сыбызғы, сазсырнай және басқа да дәстүрлі музыкалық аспаптарымен орындауға арналған маңызды туындылар топтамасын – «Ұлы даланың көне сарындары» жинағын басып шығару қажет.Ұлы Даланың фольклоры мен әуендері заманауи цифрлық форматта «жаңа тыныс» алуға тиіс. Біздің мәдениетіміздің негізгі сюжеттерінде, кейіпкерлері мен сарындарында шекара болмайды, сол себепті оны жүйелі зерттеп, бүкіл Орталық Еуразия кеңістігі мен барша әлемде дәріптеуге тиіспіз.

* В рамках этого проекта нам … нужно выпустить сборник «Древние мотивы Великой степи» – коллекцию значимых произведений, созданных для традиционных казахских музыкальных инструментов: кобыза, домбры, сыбызгы, сазсырная и других. Фольклор и мелодии Великой степи должны обрести «новое дыхание» в современном цифровом формате. Основные сюжеты, персонажи и мотивы нашей культуры не имеют границ и должны системно исследоваться и продвигаться на всем пространстве Центральной Евразии и в мире целом.

* Within the framework of this project, we need … it is necessary to release a collection of "Ancient motifs of the Great Steppe" - a collection of significant works created for traditional Kazakh musical instruments: kobyz, dombra, sybyzgy, sazsyrnay and others. The folklore and melodies of the Great Steppe should acquire a “new breath” in a modern digital format. The main plots, characters and motives of our culture have no boundaries and should be systematically researched and promoted throughout the whole of Central Eurasia and in the whole world.

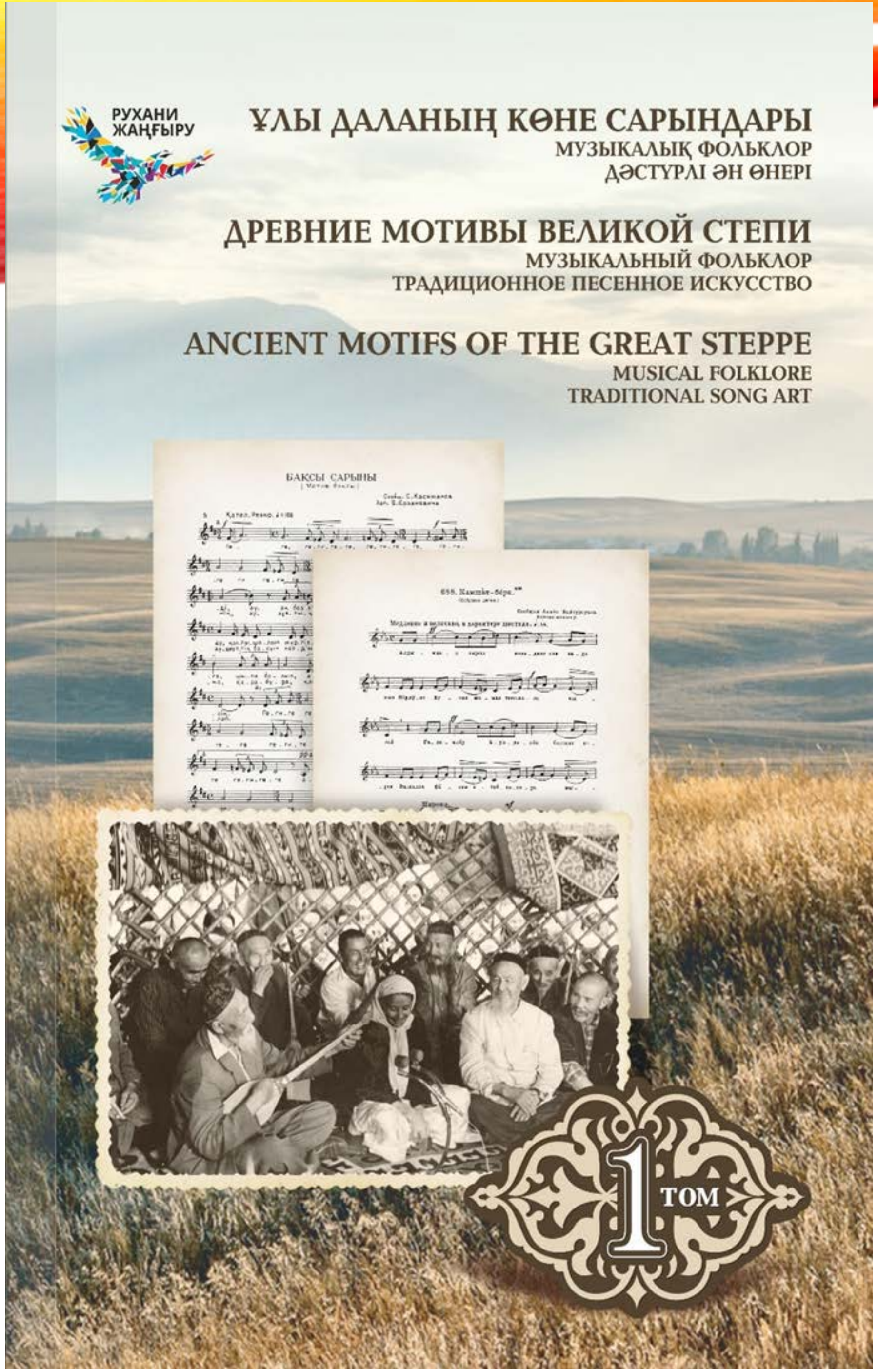

Кітаптың аудиожазбасы мен электрондық нұсқасы QR код арқылы Интернет қолданушылардың баршасына қолжетімді болады.

Антология мектеп оқушылары мен оқытушыларына, орта және жоғары оқу орындарының студенттері мен профессорлық құрамына, ізденушілер мен ғалымдарға, дәстүр мен халықтық музыкалық мұраларға қызығушылық танытатын көпшілік қауымға арналған.